

Розробники:

Завідувач кафедри права, доктор юридичних наук,
професор Віталій ПАВЛИКІВСЬКИЙ

(підпис)

Професор кафедри права, доктор юридичних наук,
професор Наталія ФІЛПЕНКО

(підпис)

Професор кафедри права, кандидат юридичних наук,
доцент Сергій ЛУКАШЕВИЧ

(підпис)

Професор кафедри права, кандидат юридичних наук,
доцент Михайло ФІАЛКА

(підпис)

Доцент кафедри права, кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник Артем ГОЛУБОВ

(підпис)

Доцент кафедри права, кандидат юридичних наук,
доцент, почесний професор «ХАІ» Алла ГОРДЕЮК

(підпис)

Доцент кафедри права, кандидат юридичних наук,
доцент, почесний професор «ХАІ» Світлана ГУЦУ

(підпис)

Доцент кафедри права, кандидат юридичних наук,
доцент Наталія ФЕДОСЕНКО

(підпис)

Доцент кафедри права, кандидат юридичних наук,
старший дослідник Василь ОСТРОПЛЕЦЬ

(підпис)

Доцент кафедри права, кандидат юридичних наук,
доцент Антон СТЕБЄЛЄВ

(підпис)

Доцент кафедри права, кандидат історичних наук
Григорій КАНЩЕВ

(підпис)

Старший викладач кафедри права, кандидат
юридичних наук Олена АНДРЕЄВА

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри права
гуманітарно-правового факультету:

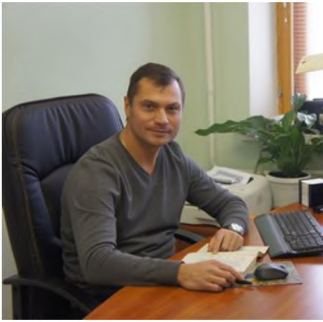
Протокол № 1 від 29.08.2024 року

Завідувач кафедри права,
доктор юридичних наук, професор _____ Віталій ПАВЛИКІВСЬКИЙ
(підпис)

Погоджено
з представником здобувачів освіти _____ Олексій ДІДЕНКО
(підпис)

Загальна інформація про викладачів

Павликівський Віталій Іванович
доктор юридичних наук, професор.

E-mail: v.pavlykivskyi@khai.edu

Сферу наукових інтересів становлять теоретичні та прикладні проблеми кримінального права, питання кримінальної відповідальності за порушення свободи слова та професійної діяльності журналістів, захист трудових прав нормами кримінального законодавства, кримінальна відповідальність за шкоду, заподіяну автономними транспортними засобами, правосуддя перехідного періоду.

Викладає дисципліни: «Кримінальне право», «Актуальні проблеми кримінального права», «Актуальні проблеми правозастосування та правової професії», «Сучасні доктрини кримінального права», «Правові засади запобігання та протидії корупції».

Філіпенко Наталія Євгенівна
докторка юридичних наук, професорка.

E-mail: n.filipenko@khai.edu

Сферу наукових інтересів становлять питання методики та методології наукової діяльності, проблеми правового регулювання превентивної діяльності правоохоронних органів, питання протидії кіберпротиправності; забезпечення безпеки критичної інфраструктури; права людини та їх забезпечення під час здійснення оперативно-розшукових заходів; забезпечення державної політики протидії злочинності на об'єктах аерокосмічної галузі та критичної інфраструктури.

Викладає дисципліни: «Кримінологія», «Міжнародне право», «Кримінальне право», «Правові засади запобігання та протидії корупції», «Міжнародне кримінальне право та міжнародне співробітництво в сфері запобігання злочинності», «Актуальні питання судової експертизи».

Лукашевич Сергій Юрійович
кандидат юридичних наук, доцент.

E-mail: s.lukashevych@khai.edu

Сферу наукових інтересів становлять теоретичні та прикладні проблеми кримінології, методика кримінологічних досліджень, проблеми запобігання та протидії злочинності й корупції, засади правового забезпечення стійкості та безпеки критичної інфраструктури України.

Викладає дисципліни: «Кримінологія», «Правові засади запобігання та протидії корупції», «Міжнародне кримінальне право та міжнародне співробітництво в сфері запобігання злочинності», «Кримінальний аналіз та основи профайлінгу», «Правові засади стійкості та безпеки критичної інфраструктури України».

Фіалка Михайло Ігорович
кандидат юридичних наук, доцент.

E-mail: m.fialka@khai.edu

Сферу наукових інтересів становлять теоретичні та прикладні проблеми кримінального права та кримінології; питання кримінально-правового захисту документообігу; проблематика кримінологічної характеристики злочинності, детермінації злочинності, особистості злочинця у сфері обігу документів та протидія їй.

Викладає дисципліни: «Міжнародне кримінальне право», «Кримінальні правопорушення на об'єктах критичної інфраструктури та повітряного транспорту», «Концептуальні проблеми кримінології», «Правові засади запобігання та протидії корупції», «Основи права», «Права, свободи і обов'язки людини та громадянина», «Юридична конфліктологія» та «Захист персональних даних».

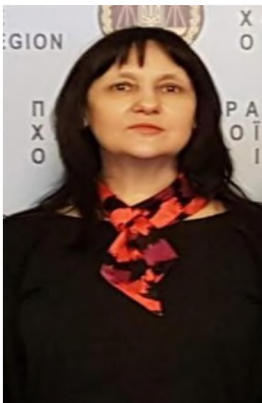
Голубов Артем Євгенович
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник, доцент.

E-mail: a.holubov@khai.edu

Сферу наукових інтересів становлять теоретичні та прикладні проблеми сучасної теорії держави та права, проблеми забезпечення права людини, питання кримінального судочинства та кримінальної юстиції, криміналістики, розслідування кримінальних правопорушень, застосування міжнародних

стандартів прав людини.

Викладає дисципліни: «Теорія держави і права»; «Кримінальний процес»; «Криміналістика»; «Судова експертологія»; «Основи права».

Гордеюк Алла Олександрівна
кандидат юридичних наук, доцент.

E-mail: a.hordeiuk@khai.edu

Напрямок наукових досліджень становлять: проблеми правового регулювання цивільних відносин, зокрема права власності, права інтелектуальної власності, спадкового права: проблеми правового регулювання повітряних та космічних відносин.

Викладає наступні дисципліни: «Цивільне право (1 частина)», «Право інтелектуальної власності», «Міжнародне повітряне та космічне право», «Актуальні питання правового регулювання в аерокосмічній галузі», «Міжнародні стандарти забезпечення авіаційної та космічної діяльності», «Правове регулювання ринку програмного забезпечення».

Гуцу Світлана Федорівна
кандидат юридичних наук, доцент.

E-mail: s.gutsu@khai.edu

Сферу наукових інтересів становлять проблеми трансформація трудових відносин у цифровому середовищі; питання інформаційної безпеки громадян і держави; правове регулювання мережі Інтернет; договірні й трудові відносини в IT-сфері.

Викладає дисципліни: «Трудове право», «Право соціального забезпечення», «Інформаційне право», «Міжнародне інформаційне право», «IT-право».

Федосенко Наталія Анатоліївна
кандидат юридичних наук, доцент.

E-mail: n.fedosenko@khai.edu

Напрямок наукових досліджень становлять: проблеми правового регулювання у сфері цивільних відносин, зокрема зобов'язального права, проблеми вдосконалення нормативного регулювання договірних правовідносин, правового статусу суб'єктів зобов'язального права, спірні питання виконання зобов'язань, питання удосконалення цивільного судочинства.

Викладає наступні дисципліни: «Цивільне право (2 частина)», «Цивільне процесуальне право», «Актуальні питання цивільного права та цивільного процесу», «Основи адвокатської та нотаріальної діяльності в Україні», «Загальні положення цивільного права та цивільного процесу».

Остропілець Василь Романович
кандидат юридичних наук,
старший дослідник, доцент.

E-mail: v.ostropilets@khai.edu

Сферу наукових інтересів становлять теоретичні та практичні проблеми взаємодії органів досудового розслідування з іншими правоохоронними органами України, проблемні питання призначення судових експертиз в адміністративних справах, забезпечення безпеки життєдіяльності на підприємствах критичної інфраструктури, проблеми запобігання та протидії корупції, права людини та їх забезпечення.

Викладає дисципліни: «Правова компетентність», «Адміністративне право та процес», «Адміністративне судочинство», «Юридичне документознавство», «Документознавство професійної (юридичної) спрямованості», «Актуальні питання адміністративного права та адміністративного судочинства», «Правове забезпечення публічного управління».

Стебелєв Антон Михайлович
кандидат юридичних наук, доцент.

E-mail: a.stebelev@khai.edu

Сферу наукових інтересів становлять проблеми захисту та забезпечення основоположних прав людини; альтернативні способи врегулювання спорів; позасудове, досудове та присудове вирішення спорів та конфліктів в адміністративному праві.

Викладає дисципліни: «Доктрина та практика захисту прав людини»; «Господарський процес»; «Господарське право»; «Сучасні проблеми медіації в окремих сферах юридичної практики, практика»; «Основи права Європейського союзу та Ради Європи», «Міжнародні стандарти прав людини».

Каніщев Григорій Юрійович
кандидат історичних наук, доцент.

E-mail: g.kanischev@khai.edu

Сферу наукових інтересів становлять історія і теорія конституціоналізму в Україні і зарубіжних країнах.

Викладає дисципліни: "Історія держави і права України", "Історія держави і права зарубіжних країн", "Теорія держави і права", "Правове мислення", "Права, свободи і обов'язки людини і громадянина"; історія і теорія конституціоналізму в Україні і зарубіжних країнах.

Андреєва Олена Олександрівна
кандидат юридичних наук, старший викладач.

E-mail: o.andrejeva@khai.edu

Сфера наукових інтересів становлять дослідження етичних аспектів професійної діяльності юристів; аналіз етичних норм, принципів та стандартів в юридичній професії, питання професійної відповідальності та конфліктів інтересів; аналіз законодавства, що регулює діяльність правоохоронних органів; вивчення методів та підходів до правової аргументації, логіки та критичного мислення у праві; дослідження правових аспектів транспортної інфраструктури, регулювання транспортних перевезень, безпека на транспорті; дослідження технологій та методів для підвищення безпеки авіаційної техніки.

Викладає дисципліни: «Юридична деонтологія», «Деонтологічні основи правоохоронної діяльності», «Актуальні проблеми правозастосування та правової професії», «Правове мислення», «Транспортне право».

1. Опис навчальної дисципліни

Форма навчання – денна, заочна

Семестр, в якому викладається дисципліна – 3

Дисципліна – обов'язкова

Загальна кількість годин за навчальним планом – 300 годин / 10 кредитів ЄКТС:

за денною формою навчання 144 години аудиторних занять та 156 годин самостійної роботи здобувачів;

за заочною формою навчання 16 годин аудиторних занять та 284 годин самостійної роботи здобувачів.

Види занять – лекції

Вид контролю – модульний контроль, залік

Мова викладання – українська

Пререквізити – Конституційне право України; Адміністративне право України; Адміністративне судочинство в Україні; Кримінальне право; Кримінально процесуальне право; Міжнародне публічне право, міжнародний захист прав людини; Цивільне право України; Цивільне процесуальне право України; Трудове право України; Міжнародне приватне право; Міжнародне кримінальне право включаючи міжнародне співробітництво у сфері запобігання злочинності; Загальні етичні вимоги правничої професії.

Кореквізити – Сучасні проблеми доказування у кримінальному провадженні; Актуальні проблеми запобігання та протидії корупції; Актуальні питання забезпечення прав і свобод людини у кримінальному судочинстві; Військове право; Актуальні проблеми кримінального права.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Єдиний державний кваліфікаційний іспит за спеціальністю 081 «Право» на другому (магістерському) рівні вищої освіти (далі - ЄДКІ) є обов'язковим компонентом атестації здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Право».

Дисципліна «Актуальні проблеми правозастосування та правової професії» будується відповідно до освітнього програми «Право» і розрахована на закріпленні та відновленні знань з базових галузей національного права та міжнародно-правових актів з метою виконання програми підготовки та проходження атестації у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2019 р. № 684 «Деякі питання атестації осіб, які здобувають ступінь магістра, у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту».

Завданням дисципліни «Актуальні проблеми правозастосування та правової професії» є оволодіння компетентностями, які формуються під час вивчення комплексу дисциплін загальної підготовки, професійної підготовки та вибіркового дисциплін, упродовж всього нормативного терміну (обсяг ОПП – 90 кредитів ЄКТС) у Національному аерокосмічному університеті імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут». За результатами підготовки студент повинен мати достатній рівень знань, умінь та компетенцій, що передбачені стандартом вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» для успішного складання ЄДКІ.

Метою дисципліни «Актуальні проблеми правозастосування та правової професії» є засвоєння здобувачем вищої освіти спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, визначених стандартом вищої освіти та достатніх для ефективного виконання професійної діяльності за обраною спеціальністю.

Компетентності, які набуваються:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері правоохоронної діяльності та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

Після закінчення цієї програми здобувач освіти буде здатен:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК10. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

Спеціальні компетентності (СК)

Після закінчення цієї програми здобувач буде здатен:

СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності під час юридичного супроводження діяльності забезпечення суб'єктів підприємництва, об'єктів авіаційно-космічної інфраструктури та повітряного транспорту.

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію щодо системного вирішення проблем забезпечення суб'єктів підприємництва, критичної інфраструктури структури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.

СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.

СК8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів.

СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності під час забезпечення суб'єктів підприємництва, критичної інфраструктури структури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.

СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

СК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.

СК12. Здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.

СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

СК14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на і суспільні відносини у сфері забезпечення суб'єктів підприємництва критичної інфраструктури структури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.

СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

Програмні результати навчання:

Соціально-гуманітарна ерудованість

ПРН1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання забезпечення суб'єктів підприємництва, критичної інфраструктури структури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.

ПРН2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

ПРН3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

ПРН4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.

ПРН5. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

Комунікація

ПРН6. Вільно спілкуватися іноземною мовою (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово.

ПРН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

Професійна самоорганізація та використання інформаційних технологій

ПРН8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

Праворозуміння

ПРН10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

ПРН11. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

Правозастосування

ПРН12. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.

ПРН13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів у сфері забезпечення суб'єктів підприємництва, критичної інфраструктури структури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.

ПРН14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

ПРН15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.

ПРН16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на суспільні відносини у сфері забезпечення суб'єктів підприємництва, критичної інфраструктури структури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.

ПРН17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності щодо забезпечення суб'єктів підприємництва, критичної інфраструктури структури, повітряного транспорту, космічної діяльності тощо.

3. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовний модуль 1. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Обсяг аудиторного навантаження: лекція (денна/заочна) 12/1 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Самостійна робота (денна/заочна): 12/22 год: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Тема 1.1. Місце конституційної скарги в механізмі захисту прав людини в Україні.

Зміст теми: Права людини: визначення і класифікація. Механізм захисту прав людини відповідно до законодавства України. Конституція України і конституційна скарга. Конституційна скарга: визначення і значення у механізмі захисту прав людини. Індивідуальна і колективна скарга. Пряма і непряма конституційна скарга. Моделі і національні особливості конституційної скарги. Повна і нормативна конституційна скарга.

Тема 1.2. Порядок звернення із конституційною скаргою до Конституційного Суду України.

Зміст теми: Елементи оформлення конституційної скарги відповідно до законодавства України; розповсюджені помилки при зверненні із конституційною скаргою до Конституційного суду України. Суб'єкт звернення із конституційною скаргою. Попередня перевірка звернення. Розгляд звернення до суду у колегіях; суддя – доповідач у справі. Конфлікт інтересів; відвід та самовідвід судді.

Тема 1.3. Особливості провадження у справах за конституційними скаргами в Конституційному Суді України.

Зміст теми: Умови ухвали рішення за конституційною скаргою у Конституційному суді України. Час розгляду конституційної скарги. Відмова від розгляду конституційної скарги. Об'єднання конституційних скарг в одне конституційне провадження. Заходи щодо забезпечення конституційної скарги.

Тема 1.4 Порядок застосування рішень та висновків Конституційного Суду України судами загальної юрисдикції.

Зміст теми: Обов'язковість виконання рішень Конституційного суду України. Повторне запровадження правового регулювання, яке Конституційний суд України визнав неконституційним (правова оцінка явища). Втрата чинності правовими актами (їх положеннями). Визначення Конституційним судом України порядку виконання рішень та висновків. Визначення Конституційним судом України дії рішень у часі. Відшкодування моральної і матеріальної шкоди, заподіяної діями, визнаними неконституційними.

Тема 1.5. Зміст та значення принципів Конституції України за офіційною конституційною доктриною України.

Зміст теми: Основні історичні етапи розвитку конституцій (XVIII-XXI ст.). Поняття Конституції. Основні підходи до розуміння сутності конституції. Конституція як центр сучасної правової системи. Роль (функції) конституції. Класифікація конституцій. Конституція України (1996 р.) як акт установчої влади українського народу. Юридичні властивості Конституції України. Принципи Конституції України – юридична природа, зміст, значення. Порядок прийняття і внесення змін до Конституції України. Поняття й функції правової охорони Конституції. Суб'єкти правової охорони Конституції. Історичний досвід і сучасна організація правової охорони Конституції України.

Тема 1.6. Юридичні позиції Конституційного Суду України з питань організації та функціонування органів та посадових осіб публічної влади.

Зміст теми: Конституція і закони України з питань організації та функціонування органів та посадових осіб публічної влади як джерело рішень Конституційного суду України. Повноваження органів публічної влади України як похідні від установчої влади Українського народу. Мотивувальна та резолютивна частини рішення Конституційного суду України з питань організації та функціонування органів та посадових осіб публічної влади. Порядок формування органів публічної влади України та зайняття посад їх посадовими особами у рішеннях Конституційного суду України; періодичність їх обрання або призначення. Принцип правової визначеності і дискреційні повноваження органу публічної влади України у рішеннях Конституційного суду України.

Тема 1.7. Юридичні позиції Конституційного Суду України з питань гарантування прав та свобод людини і громадянина.

Зміст теми: Поняття і види громадянських станів особи. Поняття і принципи громадянства України. Належність до громадянства України. Набуття громадянства України. Умови прийняття до громадянства України. Поновлення у громадянстві України. Припинення громадянства України. Вихід з громадянства України. Втрата громадянства України. Громадянство дітей. Поняття іноземця. Основи правового статусу іноземців. Права, свободи та обов'язки іноземців. Режими проживання іноземних громадян. Особи без громадянства: поняття й особливості правового стану. Проблема полігромадянства. Поняття й особливості правового статусу біженців. Умови і порядок набуття та втрати статусу біженця. Права та обов'язки біженця. Проблеми вимушених переселенців. Особливості правового статусу осіб, які отримали право притулку. Юридичні позиції Конституційного Суду України з питань гарантування прав та свобод людини і громадянина.

Змістовний модуль 2. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Обсяг аудиторного навантаження: лекція (денна/заочна) 10/1 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Самостійна робота (денна/заочна): 10/20 год: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Тема 2.1. Інструменти публічного адміністрування: нормативний акт, адміністративний акт, адміністративний договір.

Зміст теми: Поняття інструментів публічного адміністрування. Ознаки інструментів публічного адміністрування. Поняття нормативно-правового акту публічного адміністрування. Ознаки нормативно-правових актів публічного адміністрування. Види нормативно-правових актів. Поняття індивідуальних актів публічного адміністрування. Класифікація індивідуальних актів публічного адміністрування. Відмежування індивідуального акта від нормативно-правового акту публічного адміністрування. Процедура ухвалення (видання) індивідуальних актів. Поняття адміністративного договору. Класифікація адміністративних договорів.

Тема 2.2. Адміністративна процедура та її види.

Зміст теми: Поняття адміністративної процедури. Ознаки адміністративної процедури. Види адміністративних процедур за суб'єктом, якому належить ініціатива виникнення правовідносин. Класифікація адміністративної процедури за критерієм складності правил, що охоплюється процедурою.

Тема 2.3. Обмеження, що застосовуються до публічних службовців щодо запобігання корупційним проявам.

Зміст теми: Поняття корупції. Спеціальні обмеження стосовно діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування. Шляхи розв'язання конфлікту. Виключення, щодо обмежень встановлених для осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування. Заборона особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, мати у прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам. Обмеження щодо одержання подарунків. Порядок дій осіб у разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка. Обмеження щодо осіб, які звільнились або припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави та місцевого самоврядування.

Тема 2.4. Адміністративне деліктне право.

Зміст теми: Адміністративне деліктне право. Поняття адміністративної відповідальності. Принципи адміністративної відповідальності. Фактичні підстави адміністративної відповідальності. Юридичні (нормативні) підстави адміністративної відповідальності. Процесуальні (документальні) підстави адміністративної відповідальності. Поняття адміністративного правопорушення (проступку). Склад адміністративного правопорушення.

Тема 2.5. Провадження в справі про адміністративний проступок: стадії, правовий статус учасників, акти, що ухвалюються на окремих стадіях провадження.

Зміст теми: Поняття провадження в справах про адміністративні правопорушення. Завдання провадження в справах про адміністративні правопорушення. Види проваджень в справах про адміністративні правопорушення. Стадії проваджень в справах про адміністративні правопорушення. Види учасників провадження в справах про адміністративні правопорушення. Процесуальні документи в справах про адміністративні правопорушення. Протокол про адміністративне правопорушення. Висновок експерта. Протокол про адміністративне затримання особи. Протокол вилучення речей і документів. Постанова в справі про адміністративне правопорушення.

Змістовний модуль 3. АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО В УКРАЇНІ

Обсяг аудиторного навантаження: лекція (денна/заочна) 10/1 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Самостійна робота (денна/заочна): 10/20 год: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Тема 3.1. Офіційне з'ясування всіх обставин у справі як спеціальний принцип адміністративного судочинства.

Зміст теми: Офіційне з'ясування всіх обставин у справі як спеціальний принцип адміністративного судочинства. Шляхи отримання судом доказів. Правові позиції Верховного суду України, щодо принципу офіційного з'ясування всіх обставин у справі. Офіційне з'ясування всіх обставин справи, як процесуальний обов'язок суду.

Тема 3.2. Предметна, інстанційна та територіальна юрисдикція адміністративних судів.

Зміст теми: Поняття підсудності справ. Поняття предметної юрисдикції. Інстанційна юрисдикція. Справи підсудні судам першої інстанції. Справи підсудні судам апеляційної інстанції. Справи підсудні судам касаційної інстанції. Територіальна юрисдикція.

Тема 3.3. Способи судового захисту прав, свобод, інтересів особи від порушень з боку суб'єкта владних повноважень.

Зміст теми: Гарантія захисту прав, свобод та інтересів від порушень і протиправних посягань, відповідно до Конституції та Кодексу адміністративного судочинства України. Звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів особи. Звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів суб'єктами владних повноважень. Спори за участю суб'єктів владних повноважень з приводу аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства. Спори щодо прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби. Правові наслідки пропуску строку звернення до адміністративного суду.

Тема 3.4. Позовне провадження: практичні проблеми розгляду і вирішення адміністративних справ.

Зміст теми: Форми адміністративного судочинства. Спрощене позовне провадження. Загальне позовне провадження. Випадки, в яких справи розглядаються виключно за правилами загального позовного провадження. Адміністративна справа незначної складності (малозначна справа). Інститут типових (та, відповідно, зразкових) справ у Кодексі адміністративного судочинства України. Докази в адміністративній справі. Належність, достовірність, достатність доказів в адміністративній справі. Обов'язок доказування, як один із принципів адміністративного судочинства. Відкриття провадження в адміністративній справі. Вимоги до судового рішення. Мотивування судового рішення. Види судових рішень.

Тема 3.5. Перегляд судових рішень в адміністративних справах.

Зміст теми: Апеляційне оскарження. Суди апеляційної інстанції в адміністративних справах. Право оскарження в апеляційному порядку рішення суду першої інстанції. Оскарження ухвали суду першої інстанції. Судові рішення суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги. Касаційне оскарження. Суд касаційної інстанції в адміністративних справах. Право оскарження в касаційному порядку рішень суду першої інстанції та постанов суду апеляційної інстанції. Оскарження ухвал суду першої інстанції. Оскарження ухвали суду апеляційної інстанції. Підстави касаційного оскарження судових рішень. Строк розгляду касаційних скарг судом касаційної інстанції. Підстави передачі на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Підстави для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами. Підстави для перегляду судових рішень у зв'язку виключними обставинами. Результати перегляду рішення, ухвали за нововиявленими або виключними обставинами.

Змістовний модуль 4. МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО, МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ

Обсяг аудиторного навантаження: лекція (денна/заочна) 14/2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Самостійна робота (денна/заочна): 18/30 год: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Тема 4.1. Міжнародно-правові засади співробітництва України з суб'єктами міжнародного права, включаючи питання визнання. Роль і значення (Європейської) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. та практики Європейського суду з прав людини для правової системи України.

Зміст теми: Міжнародне право. Характеристика суб'єктів міжнародного права. Суверенітет і суверенна рівність держав. Поняття визнання у міжнародному праві. Співпраця України з міжнародними організаціями. Основні міжнародні договори, підписані Україною. Процедура укладання, ратифікації та виконання міжнародних договорів. Зобов'язання за міжнародними договорами. Вплив міжнародних санкцій на співпрацю України. Міжнародна відповідальність держав за порушення міжнародного права. Важливість міжнародно-правового співробітництва для України.

Вступ до Європейської Конвенції з прав людини. Основні положення Конвенції про захист прав людини. Право на життя. Заборона катувань. Право на справедливий судовий розгляд. Право на повагу до приватного і сімейного життя. Свобода вираження поглядів. Свобода зібрань і асоціацій. Додаткові протоколи до Конвенції. Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ). Створення та структура ЄСПЛ. Механізм подання скарг до ЄСПЛ. Процес розгляду справ. Вплив ЄСПЛ на правову систему України. Гармонізація національного законодавства із європейськими стандартами. ЄСПЛ у контексті збройного конфлікту та окупації.

Тема 4.2. Міжнародно-правові стандарти і конституційне законодавство України про правовий статус індивіда.

Зміст теми: Поняття та значення міжнародно-правових стандартів у сфері прав людини. Роль міжнародно-правових стандартів у правовому статусі індивіда. Основні міжнародні документи про права людини і їх вплив на законодавство

України. Загальна декларація прав людини. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950). Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966). Імплементация міжнародних стандартів у національне законодавство. Роль Конституційного Суду України у захисті прав людини. Вплив рішень Європейського суду з прав людини на українське законодавство. Інтеграція міжнародних стандартів у судову практику України. Особливості захисту прав людини в умовах сучасних викликів. Гендерні права та боротьба з дискримінацією.

Тема 4.3. Порядок укладення, виконання та припинення дії міжнародних договорів України.

Зміст теми: Поняття та класифікація міжнародних договорів. Міжнародний договір. Порядок укладення міжнародних договорів України. Процедура укладення міжнародних договорів. Ратифікація. Виконання міжнародних договорів України. Зобов'язання України щодо виконання міжнародних договорів. Інкorporація міжнародних норм у національне законодавство. Припинення дії міжнародних договорів. Закінчення строку дії договору. Виконання договору. Розірвання договору за згодою сторін. Порушення договору однією зі сторін. Неможливість виконання договору. Корінна зміна обставин (*clausula rebus sic stantibus*). Процедура припинення дії міжнародного договору. Ініціація припинення договору. Внутрішнє затвердження припинення договору. Опублікування припинення дії договору. Практичні аспекти припинення міжнародних договорів України.

Тема 4.4. Міжнародно-правові питання участі України в міжнародних організаціях.

Зміст теми: Поняття і класифікація міжнародних організацій. Класифікація міжнародних організацій. Правові засади участі України в міжнародних організаціях. Законодавство України про міжнародні організації. Участь України в універсальних міжнародних організаціях. Організація Об'єднаних Націй. Всесвітня організація торгівлі. Участь України в регіональних міжнародних організаціях. Основні положення Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом. Важливі елементи співпраці з Радою Європи. Вплив міжнародних організацій на правову систему України. Виконання рішень Європейського суду з прав людини.

Тема 4.5. Дія міжнародного права в національній правовій системі України. Міжнародно-правові інструменти впливу правової системи Європейського Союзу на правопорядок України, зокрема питання наднаціональності.

Зміст теми: Поняття і види міжнародного права. Міжнародне право. Публічне міжнародне право. Приватне міжнародне право. Види міжнародних договорів. Норми міжнародного права та їхня дія в Україні. Місце міжнародних договорів у правовій ієрархії. Взаємодія міжнародного права та національного правопорядку. Роль міжнародних договорів в українській правовій системі. Ратифікація та виконання міжнародних договорів. Пряме застосування міжнародних договорів. Співвідношення міжнародного і національного права, та визначення пріоритетів. Практичні аспекти дії міжнародного права в Україні. Вплив міжнародного права на національне законодавство. Міжнародні санкції та їхній вплив на національне право. Взаємодія національних та міжнародних судових інстанцій. Поняття та принципи наднаціональності в правовій системі ЄС. Структура та основні положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Наднаціональні інститути ЄС та їхній вплив на правову систему України. Суд Європейського Союзу (CJEU). Європейський парламент. Правосуддя та внутрішні справи. Захист довкілля.

Тема 4.6. Загальні положення і правовий статус Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Зміст теми: Загальні положення Угоди про асоціацію України та ЄС. Структура Угоди. Міжнародно-правовий статус, Угоди про асоціацію України та ЄС. Наднаціональний елемент. Прямий ефект і застосування в національних судах. Вплив Угоди на правову систему України. Судова практика: застосування положень Угоди про асоціацію. Реформування державних інституцій. Технічні регламенти та стандарти. Інституційні механізми та контроль за виконанням Угоди. Механізм вирішення спорів.

Тема 4.7. Міжнародно-правові підстави та засоби зміни державної території.

Зміст теми: Поняття та види державної території. Міжнародно-правові підстави для зміни державної території. Принципи територіальної цілісності. Право народів на самовизначення. Міжнародні договори. Засоби зміни державної території. Сецесія. Анексія. Цесія (відступлення території). Плебісцит і референдум. Міжнародно-правові наслідки зміни державної території. Державна спадковість. Міжнародне визнання. Роль міжнародних організацій у змінах державної території. Міжнародний суд ООН. Регіональні організації. Еволюція правових підходів до зміни державної території. Деколонізація та питання територій. Прецедентні рішення Міжнародного суду ООН. Територіальні суперечки в Азії: спірні острови. Роль мирних переговорів і дипломатії в процесі зміни територій. Мирні договори та міжнародні угоди. Демаркації кордонів. Екологічні та економічні фактори. Виклики в міжнародному праві.

Тема 4.8. Міжнародно-правові засоби вирішення спорів. Практика розгляду спорів за участі України у міжнародних судових установах.

Зміст теми: Поняття та види міжнародних спорів. Міжнародний спір. Основні принципи вирішення міжнародних спорів. Принцип мирного вирішення спорів. Принцип суверенної рівності держав. Принцип невтручання. Дипломатичні засоби вирішення міжнародних спорів. Переговори. Посередництво (медіація). Добрі послуги. Юридичні засоби вирішення міжнародних спорів. Арбітраж. Міжнародний суд ООН (ICJ). Міжнародні трибунали та спеціальні суди. Міжнародний кримінальний суд (ICC). Роль міжнародних організацій у вирішенні міжнародних спорів. Роль міжнародних судових установ у вирішенні спорів. Україна в Європейському суді з прав людини. Практика розгляду справ України в Міжнародному суді ООН. Спори України у Світовій організації торгівлі (COT). Україна та Міжнародний кримінальний суд.

Тема 4.9. Наслідки порушення міжнародно-правових зобов'язань у міжнародному праві.

Зміст теми: Поняття та підстави міжнародно-правової відповідальності. Поняття та види міжнародних правопорушень. Види і форми відповідальності. Обставини, що виключають відповідальність держав. Міжнародно-правова відповідальність міжнародних організацій. Міжнародна кримінальна відповідальність індивідів. Мирні способи вирішення міжнародних спорів.

Тема 4.10. Правове регулювання застосування сили у міжнародних відносинах та систем колективної безпеки.

Зміст теми: Історичний огляд формування концепції міжнародної колективної безпеки. Сучасне розуміння поняття "міжнародна колективна безпека". Основні складові міжнародної колективної безпеки. Право держави на застосування сили у міжнародних відносинах. Роль міжнародних організацій в забезпеченні міжнародної колективної безпеки. Механізми міжнародного співробітництва в забезпеченні міжнародної безпеки. Формування системи міжнародної колективної безпеки в контексті геополітичних викликів.

Тема 4.11. Питання статусу та режиму морських просторів, зокрема участь України у міжнародних конвенційних механізмах. Міжнародно-правові засади статусу та режиму повітряних та космічних просторів, зокрема участь України у міжнародних конвенційних механізмах.

Зміст теми: Статус та режим морських просторів. Міжнародні конвенції з закріплення та врегулювання статусу та режиму морських просторів. Механізми врегулювання статусу та режиму морських просторів. Міжнародно-правові засади статусу та режиму повітряних та космічних просторів. Участь України у міжнародних конвенційних механізмах.

Тема 4.12. Міжнародні зобов'язання України у сфері захисту прав людини та міжнародні механізми контролю за їх виконанням.

Зміст теми: Права та свободи людини і громадянина. Міжнародні акти з захисту прав та свобод людини і громадянина. Міжнародний механізм захисту прав і свобод людини і громадянина. Міждержавні правозахисні організації. Класифікація міжнародних механізмів захисту прав і свобод людини і громадянина. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Європейський суд з прав людини. Комісія ООН з прав людини. Уповноважений Верховного комісара ООН з прав людини. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Африканська хартія прав людини і народів. Американська конвенція про права людини. Європейський суд з прав людини.

Тема 4.13. Міжнародні зобов'язання України у сфері охорони навколишнього середовища.

Зміст теми: Міжнародне співробітництво в галузі охорони довкілля. Міжнародні договори у сфері охорони навколишнього природного середовища. Участь України у сфері міжнародного співробітництва з охорони навколишнього середовища. Міжнародне співробітництво в галузі ядерної та радіаційної безпеки. Міжнародні організації, діяльність яких пов'язана із вирішенням глобальних чи регіональних проблем, охорони довкілля. Програма дій з охорони навколишнього середовища для Центральної і Східної Європи. Діяльність Міжнародного банку реконструкції і розвитку у захисту навколишнього середовища.

Змістовний модуль 5. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Обсяг аудиторного навантаження: лекція (денна/заочна) 14/2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Самостійна робота (денна/заочна): 16/26 год: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Тема 5.1. Правові наслідки недійсності правочинів.

Зміст теми: Правочин та його види. Форма правочину. Правочини, недійсність яких встановлена законом. Нікчемні правочини. Оспорювані правочини. Судовий порядок визнання правочину недійсним. Момент недійсності правочину. Наслідки недійсності правочину.

Тема 5.2. Особисті немайнові відносини у цивільному праві.

Зміст теми: Поняття особистих немайнових прав. Зміст особистого немайнового права. Види особистих немайнових прав. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Здійснення особистих немайнових прав. Захист особистих немайнових прав. Обмеження особистих немайнових прав.

Тема 5.3. Здійснення та захист права власності та інших речових прав.

Зміст теми: Поняття захисту права власності. Способи захисту права власності. Речово-правові позови. Зобов'язально-правові позови. Засади захисту права власності. Розрахунки при витребуванні майна із чужого незаконного володіння. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди. Судовий захист права власності: практика Верховного Суду.

Тема 5.4. Правові наслідки порушення договірних зобов'язань.

Зміст теми: Порушення зобов'язання (неналежне виконання). Прострочення зобов'язання. Прострочення боржника. Прострочення кредитора. Правові наслідки порушення зобов'язання. Одностороння відмова від зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання. Відшкодування збитків, завданих порушенням зобов'язання. Відповідальність боржника за дії інших осіб. Відповідальність за невиконання обов'язку передати річ, визначену індивідуальними ознаками. Субсидіарна відповідальність. Відповідальність за порушення грошового зобов'язання. Одночасне стягнення штрафу та пені за прострочення грошового зобов'язання. Порушення грошового зобов'язання, вчиненого в іноземній валюті.

Тема 5.5. Деліктна відповідальність у цивільному праві.

Зміст теми: Поняття деліктного зобов'язання. Ознаки деліктних зобов'язань. Елементи деліктного зобов'язання. Суб'єкти деліктних зобов'язань. Підстава та умови виникнення деліктних зобов'язань. Поняття «шкода» і «збитки». Моральна шкода. Причинно-наслідковий зв'язок. Поняття та форми вини. Умови відповідальності. Способи відшкодування шкоди. Обставини, за яких шкода не відшкодовується або розмір відшкодування може бути зменшено. Вина потерпілого. Окремі види відшкодування шкоди.

Тема 5.6. Зобов'язання щодо передачі майна у власність та у користування.

Зміст теми: Зобов'язання щодо передачі майна у власність. Договір купівлі-продажу. Окремі види договору купівлі-продажу. Договір поставки. Договір міни. Договір дарування. Договір пожертви. Договір ренти. Договір довічного утримання. Зобов'язання щодо передачі майна у користування. Договір найму. Види договору найму.

Тема 5.7. Зобов'язання з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.

Зміст теми: Кондикційні зобов'язання. Безпідставне набуття або збереження майна. Зміст кондикційного зобов'язання. Суб'єкти кондикційного зобов'язання. Об'єкт кондикційного зобов'язання. Витребування майна власником із чужого незаконного володіння. Віндикаційний позов. Повернення виконаного однією із сторін у зобов'язанні. Відшкодування шкоди особою, яка незаконно набула майно або зберегла його у себе за рахунок іншої особи.

Тема 5.8. Захист права інтелектуальної власності.

Зміст теми: Поняття інтелектуальної власності. Види порушень особистих немайнових та/або майнових авторських і суміжних прав. Спеціальні способи захисту авторських та суміжних прав.

Тема 5.9. Застосування норм спадкового права.

Зміст теми: Поняття спадкування. Види спадкування. Склад спадщини. Суб'єкти спадкового права. Місце відкриття спадщини. Прийняття спадщини. Спадкування за законом. Черги спадкування. Спадкування за заповітом. Види заповітів. Заповіт подружжя. Підстави скасування заповіту. Спадкова трансмісія. Заповідальний відказ. Усунення від права на спадкування за законом та заповітом. Право на обов'язкову частку. Право на спадкування за правом представлення. Строки для прийняття спадщини. Визнання спадщини від умерлого. Оформлення спадщини. Спадковий договір.

Змістовний модуль 6. ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Обсяг аудиторного навантаження: лекція (денна/заочна) 10/1 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Самостійна робота (денна/заочна): 10/20 год: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Тема 6.1. Предметна, суб'єктна, інстанційна та територіальна цивільна юрисдикція.

Зміст теми: Поняття цивільної юрисдикції. Види юрисдикції. Предметна та суб'єктна юрисдикція. Наказне провадження. Позовне провадження. Окреме провадження. Відмінності цивільної юрисдикції від господарської, адміністративної. Наслідки недотримання юрисдикції. Інстанційна юрисдикція. Територіальна юрисдикція. Альтернативна юрисдикція. Виключна юрисдикція.

Тема 6.2. Ефективність представництва для захисту прав, свобод та інтересів у порядку цивільного судочинства.

Зміст теми: Цивільне процесуальне представництво. Основні ознаки процесуального представництва. Особи, які не можуть бути представниками. Самопредставництво. Обов'язкове представництво. Факультативне представництво. Представництво за законом. Повноваження представника.

Тема 6.3. Позовне провадження: практичні проблеми розгляду і вирішення цивільних справ.

Зміст теми: Поняття позовного провадження. Сторони позовного провадження. Заяви по суті. Позовна заява. Вимоги до позовної заяви. Відзив на позовну заяву (відзив). Відповідь на відзив. Заперечення. Пояснення третьої особи щодо позову або відзиву. Зустрічний позов. Заяви з процесуальних питань. Забезпечення права звернення до суду в електронній формі. Оформлення додатків до позовної заяви (заяви), які подаються до суду в електронній формі. Сплата судового збору. Відкриття провадження у справі. Залишення позовної заяви без руху. Повернення позовної заяви. Відмова у відкритті провадження. Прийняття позовної заяви. Об'єднання і роз'єднання позовів. Підготовче провадження. Врегулювання спору за участю судді. Відмова позивача від позову. Мирова угода сторін. Розгляд справи по суті. Зупинення та закриття позовного провадження. Судове рішення. Види судового рішення. Вимоги до судового рішення.

Тема 6.4. Особливості розгляду цивільних справ у порядку окремого та наказного провадження.

Зміст теми: Особливості наказного провадження. Учасники наказного провадження. Підсудність справ наказного провадження. Заява про видачу судового наказу. Судовий наказ. Заява про скасування судового наказу. Окреме провадження. Учасники справи окремого провадження. Учасниками справи є заявник та заінтересовані особи. Справи, що розглядаються в порядку окремого провадження.

Тема 6.5. Перегляд судових рішень у цивільних справах.

Зміст теми: Апеляційний перегляд. Право на апеляційне оскарження. Строки апеляційного оскарження. Вимоги до апеляційної скарги. Повноваження суду апеляційної інстанції. Касаційний перегляд. Право на касаційне оскарження. Строки касаційного оскарження. Вимоги до касаційної скарги. Повноваження суду касаційної інстанції. Законна сила рішень судів апеляційної та касаційної інстанції.

Модульний контроль 1

МОДУЛЬ 2

Змістовний модуль 7. ТРУДОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Обсяг аудиторного навантаження: лекція (денна/заочна) 12/1 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Самостійна робота (денна/заочна): 12/22 год: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Тема 7.1. Зайнятість населення і працевлаштування.

Зміст теми: Законодавство про зайнятість населення. Поняття зайнятості. Форми зайнятості. Основні принципи державної політики у сфері зайнятості та працевлаштування. Державні гарантії права на вибір виду зайнятості в Україні. Державна служба зайнятості, її структура, функції та права. Державний фонд сприяння зайнятості. Поняття працевлаштування. Правові форми працевлаштування. Поняття підходящої роботи. Особливості працевлаштування деяких категорій громадян: неповнолітніх, молоді, яка закінчила середню загальноосвітню школу, демобілізованих із Збройних сил України, інвалідів та ін. Професійна підготовка і перепідготовка незайнятих громадян. Правові відносини органів працевлаштування з підприємствами, установами, організаціями. Права й обов'язки підприємств, установ, організацій у реалізації державної політики зайнятості населення. Правові відносини органів працевлаштування з громадянами. Права й обов'язки громадян, які звернулися з питаннями працевлаштування. Організований набір працівників, переселення та інші форми сприяння у влаштуванні на роботу. Розподіл на роботу молодих працівників і спеціалістів після закінчення ними відповідних навчальних закладів. Організація оплачуваних громадських робіт. Безробітні та їх правовий статус. Визначення безробітного. Порядок реєстрації громадян як безробітних. Види компенсації безробітним. Припинення виплати допомоги по безробіттю. Матеріальна допомога членам сім'ї безробітного.

Тема 7.2. Трудовий договір та його види.

Зміст теми: Поняття індивідуальних трудових правовідносин. Суб'єкти трудових правовідносин. Трудова правоздатність суб'єктів, наявність правової норми, здійснення юридичного факту, з яким закон пов'язує виникнення, зміну чи припинення трудових відносин. Підстави виникнення трудових правовідносин; трудовий договір, контракт, вибори на посаду, направлення молодих спеціалістів і працівників після закінчення ними відповідних закладів. Зміст трудових правовідносин. Класифікація трудових правовідносин: а) індивідуальні трудові правовідносини; б) колективні трудові правовідносини. Суб'єкти трудових правовідносин. Поняття та види суб'єктів трудового права. Правовий статус суб'єкта трудового права. Суб'єктивні права й обов'язки, гарантії реалізації трудових прав і обов'язків, відповідальність суб'єктів трудового права. Громадяни (працівники) як суб'єкти трудового права. Правовий статус іноземців і осіб без громадянства як суб'єктів трудового права. Роботодавці (юридичні та фізичні особи) як суб'єкти трудового права. Власник підприємства, установи, організації України. Поняття роботодавця. Підприємство, установа, організація як суб'єкт трудового права. Зміст трудової правосуб'єктності державного підприємства. Спільні, кооперативні, орендні, акціонерні підприємства, організації, підприємства з іноземними інвестиціями як суб'єкти трудового права. Повноваження трудового колективу та їх класифікація. Організаційно-правові форми (механізми) реалізації

повноважень і самоврядування трудового колективу. Правовий статус і повноваження колективу бригади у сфері праці. Органи трудового колективу (загальні збори, рада трудового колективу) та їх компетенція. Принципи діяльності трудового колективу. Професійні спілки та інші уповноважені на представництво трудовим колективом органи як суб'єкти трудового права. Правові основи діяльності професійних спілок. Законодавство про права та гарантії діяльності професійних спілок. Поняття профспілок, їх завдання та функції.

Тема 7.3. Робочий час і час відпочинку.

Зміст теми: Поняття робочого часу та його правове регулювання. Гарантії щодо робочого часу. Види робочого часу. Нормальна тривалість робочого часу. Скорочена тривалість робочого часу. Неповний робочий час. Поняття режиму робочого часу, порядок його встановлення. Спеціальний режим правового регулювання робочого часу. Тривалість роботи напередодні святкових, неробочих і вихідних днів та вночі. Неповний робочий час. Ненормований робочий день. Порядок обліку робочого часу. Поняття «облік робочого часу». Особливості регулювання робочого часу в окремих галузях економіки господарського комплексу країни. Гнучкий графік роботи. Поділ робочого дня на частини. Підсумковий облік робочого часу. Поняття і порядок застосування надурочних робіт. Виняткові випадки застосування надурочних робіт. Заборона залучення до надурочних робіт окремих категорій працівників. Граничні норми застосування надурочних робіт. Компенсація за надурочні роботи. Розмежування надурочних робіт і ненормованого робочого дня. Поняття відпочинку та його види. Перерви упродовж робочого дня (зміни) для відпочинку та харчування. Додаткові перерви для годування дитини. Щоденні перерви в роботі (міжзмінні перерви). Щотижневий відпочинок (вихідні дні). Особливості встановлення вихідних днів на безперервно діючих підприємствах і в організаціях, а також у тих, що займаються обслуговуванням населення. Заборона робити у вихідні дні. Винятковий порядок застосування такої роботи. Святкові та неробочі дні. Щорічна додаткова відпустка та її види. Відпустка за умови праці та особливий характер праці. Стаж роботи, що дає право на щорічну основну відпустку. Порядок надання відпусток. Черговість надання відпусток. Випадки перенесення щорічної відпустки на вимогу працівника.

Тема 7.4. Оплата праці та її нормування. Гарантії та компенсації.

Зміст теми: Поняття заробітної плати. Методи її правового регулювання. Нормування праці: норми виробітку, норми часу, норми обслуговування. Порядок запровадження, змін і перегляду норм праці. Умови праці, які мають враховуватися при розробленні норм праці. Строк дії норм праці. Збереження попередніх розцінок при впровадженні винаходу або раціоналізаторських пропозицій.

Поняття системи оплати праці та її види. Відрядна система оплати праці: пряма відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна, акордна оплата. Погодинна система оплати праці. Бригадна форма організації і стимулювання праці. Державне регулювання оплати праці. Мінімальна заробітна плата та інші обов'язкові норми і гарантії в оплаті праці. Договірне регулювання оплати праці. Організація оплати праці на підприємствах, в установах, організаціях. Форми заробітної плати та матеріального стимулювання праці: премії та винагороди (дивіденди) за підсумками роботи за місяць та за рік. Надбавки і добавки до заробітної плати за високу кваліфікацію та майстерність. Порядок виплати заробітної плати. Повідомлення працівника про розмір оплати праці. Строки, періодичність і місце виплат заробітної плати. Порядок обчислення середньої заробітної плати. Обмеження відрахувань із заробітної плати. Обмеження розміру відрахувань із заробітної плати.

Тема 7.5. Трудова дисципліна.

Зміст теми: Правове регулювання трудової дисципліни. Поняття трудової дисципліни. Правові методи забезпечення трудової дисципліни: створення необхідних організаційних та економічних умов для нормальної високопродуктивної роботи; метод переконання (виховання); метод заохочення; метод примусу; метод свідомого ставлення до праці. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Поняття внутрішнього трудового розпорядку. Статути і положення про дисципліну. Основні трудові обов'язки сторін трудового договору. Поняття заохочення за успіхи в роботі. Підстави заохочення. Види заохочень: за способом впливу на працівників, за оформленням і закріпленням у правових актах, за сферою дії, за органами застосування заохочень. Порядок застосування заохочень за успіхи в роботі. Переваги і пільги для працівників, які успішно і сумлінно виконують трудові обов'язки. Поняття та види дисциплінарної відповідальності працівників. Підстави дисциплінарної відповідальності. Елементи дисциплінарного проступку. Суб'єкт дисциплінарного проступку. Основні ознаки дисциплінарної відповідальності працівників. Правові гарантії притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності. Стадії накладення дисциплінарного стягнення. Дисциплінарні стягнення та їх види. Види дисциплінарних стягнень, що застосовуються до окремих категорій працівників. Порядок застосування дисциплінарних стягнень. Органи, правомочні застосовувати дисциплінарні стягнення. Строк для застосування дисциплінарного стягнення. Дисциплінарні звільнення. Оскарження та зняття дисциплінарного стягнення.

Тема 7.6. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору.

Зміст теми: Поняття матеріальної відповідальності сторін трудового договору за заподіяну шкоду. Поняття та особливості матеріальної відповідальності працівників за шкоду, заподіяну роботодавцю. Мета і значення матеріальної відповідальності сторін трудового договору. Відмінність матеріальної відповідальності працівників від майнової відповідальності, передбаченої нормами цивільного права: за суб'єктом заподіяння шкоди, підставами та умовами матеріальної відповідальності, межею матеріальної відповідальності, розміром. Порядок покриття шкоди. Загальні підстави й умови матеріальної відповідальності працівників. Умови матеріальної відповідальності працівників. Види матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації. Обмежена матеріальна відповідальність працівників та її розмір. Випадки обмеженої матеріальної відповідальності працівників. Повна матеріальна відповідальність працівників. Випадки повної матеріальної відповідальності. Матеріальна відповідальність у випадках, коли фактичний розмір шкоди перевищує її номінальний розмір. Колективна (бригадна) матеріальна відповідальність працівників та підстави її запровадження. Порядок впровадження колективної (бригадної) матеріальної відповідальності працівників. Письмові договори про повну матеріальну відповідальність працівників. Визначення розміру шкоди. Порядок покриття шкоди, заподіяної працівником: добровільно, за розпорядженням роботодавця, у судовому порядку. Строк звернення до суду з питань стягнення з працівника заподіяної ним матеріальної шкоди. День виявлення шкоди. Матеріальна відповідальність роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові. Умови настання такої відповідальності. Випадки матеріальної відповідальності. Порушення роботодавцем прав працівника на працю, на здоров'я і безпечні умови праці та інших прав працівників. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди працівнику.

Тема 7.7. Трудові спори.

Зміст теми: Поняття і види трудових спорів. Класифікація трудових спорів. Причини виникнення трудових спорів. Органи, що розглядають трудові спори. Принципи розгляду трудових спорів. Підвідомчість трудових спорів. Індивідуальні трудові спори та їх види. Органи з розгляду індивідуальних трудових спорів. Комісія з трудових спорів (КТС): порядок створення, компетенція. Порядок і строки розгляду індивідуального трудового спору в КТС. Винесення рішення та його виконання. Розгляд трудових спорів у судовому порядку. Компетенція районного (міського) суду. Трудові спори, що підлягають безпосередньому розгляду в районних (міських) судах. Строки звернення і строки вирішення трудових спорів. Позовна давність у трудовому праві. Обчислення строків, передбачених КЗпП. Колективні трудові спори. Поняття колективних трудових спорів та їх класифікація. Причини виникнення колективних трудових спорів. Органи з розв'язання колективних трудових спорів. Примирні комісії. Трудовий арбітраж. Незалежний посередник. Національна служба посередництва і примирення. Страйк як крайній засіб вирішення колективних трудових спорів. Правові наслідки законного і незаконного страйку.

Змістовний модуль 8. МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Обсяг аудиторного навантаження: лекція (денна/заочна) 14/2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Самостійна робота (денна/заочна): 16/30 год: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Тема 8.1. Методи регулювання відносин в міжнародному приватному праві. Джерела (форми) міжнародного приватного права.

Зміст теми: Поняття, предмет система міжнародного приватного права (далі - МПП). Метод та функції МПП. Джерела (форми) МПП.

Тема 8.2. Принцип автономії волі в МПП.

Зміст теми: Визначення принципу автономії волі в МПП. Сутність принципу автономії волі. Особливості застосування принципу автономії волі. Значення принципу автономії волі.

Тема 8.3. Особливості та кваліфікація колізійної норми. Конфлікт кваліфікацій. Проблема застосування колізійних норм.

Зміст теми: Поняття колізійної норми. Первинна кваліфікація колізійної норми. Вторинна кваліфікація колізійної норми. Проблема кваліфікації колізійної норми (прихована колізія). Конфлікт кваліфікацій та варіанти його вирішення.

Тема 8.4. Уніфікація та гармонізація норм МПП.

Зміст теми : Підходи до узгодження норм в МПП, що містяться в нормативних актах різних держав. Програма адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Поняття уніфікації законодавства в МПП. Засоби уніфікації в МПП. Види уніфікації в МПП. Модельні закони. Значення діяльності ООН в міжнародній уніфікації правових норм. Гаазька Конференція з МПП (напрями та значення в сфері міжнародних приватних відносин). Міжнародний інститут з уніфікації приватного права як міждержавна організація в сфері МПП. Діяльність міжнародних організацій в сфері уніфікації норм МПП.

Тема 8.5. Колізійні питання права власності..

Зміст теми: Закон місцезнаходження речі (*lex rei sitae*) як прив'язка для розв'язання колізійних питань права власності. Перехід ризику випадкової загибелі майна у приватноправових відносинах. Регулювання колізійних питань, що впливають з права власності в міжнародних угодах.

Тема 8.6. Питання спадкування в МПП.

Зміст теми: Колізійні прив'язки у спадкових відносинах за участю іноземного елемента. Застосування колізійних прив'язок у спадкових відносинах. Форма заповіту у приватноправових відносинах.

Тема 8.7. Порядок укладення та розірвання транскордонних шлюбів, правове регулювання особистих немайнових і майнових відносин подружжя, ускладнених іноземним елементом.

Зміст теми: Порядок укладання шлюбів з іноземним елементом. Колізійні проблеми щодо укладання шлюбів. Міжнародні договори, що регламентують питання у сфері шлюбно-сімейних відносин. Порядок розірвання шлюбу з іноземцем та колізійні прив'язки, що застосовуються у цьому випадку. Особисті немайнові та майнові відносини подружжя за участю іноземного елемента. Проблема здійснення батьківських прав при розпаді сім'ї, ускладнена участю іноземного елемента.

Тема 8.8. Загальні положення зовнішньоекономічних договорів (ЗЕД) (контрактів). Застосування «Правил ІНКОТЕРМС» у ЗЕД. Зобов'язання у МПП.

Зміст теми: Зовнішньоекономічні договори та їх правова регламентація у ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність». Застосування "Правил ІНКОТЕРМС" в зовнішньоекономічних договорах. Договірні та недоговірні відносини в МПП. Деліктні зобов'язання в МПП.

Тема 8.9. Колізійні прив'язки, застосовувані до регламентації трудових відносин з іноземним елементом.

Зміст теми: Закон держави місця роботи та закон держави працівника як колізійні прив'язки щодо регулювання трудових відносин в сфері приватноправових відносин. Закон автономії волі у регулювання трудових відносин з іноземним елементом. Додаткові колізійні прив'язки в трудових відносинах з іноземним елементом.

Тема 8.10. Міжнародний цивільний процес

Зміст теми: Поняття міжнародного цивільного процесу (далі - МЦП). Питання, що вирішуються МЦП. Закон місця розкладу спору (*lex fori*). Джерела МЦП.

Тема 8.11. Міжнародний комерційний арбітраж та інші альтернативні способи вирішення спорів з іноземним елементом.

Зміст теми: Правовий режим арбітражної угоди. Третейський суд, його склад та компетенція. Арбітражне провадження. Винесення арбітражного рішення та припинення розгляду справи. Оспорювання арбітражного рішення. Визнання та виконання арбітражного рішення. Загальні положення про міжнародний комерційний арбітраж.

Змістовний модуль 9. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Обсяг аудиторного навантаження: лекція (денна/заочна) 14/2 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Самостійна робота (денна/заочна): 16/26 год: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Тема 9.1. Призначення покарання та застосування інших заходів кримінально-правового впливу.

Зміст теми: Поняття покарання та його місце серед форм реалізації кримінальної відповідальності. Мета покарання. Поняття та ознаки системи покарань. Види покарань, які містить у собі система покарань, встановлена. Загальні засади призначення покарання. Поняття і значення класифікації покарань. Класифікація покарань за порядком призначення покарань (ст. 52 КК України): основні покарання; додаткові покарання; покарання, що можуть призначатися і як основні, і як додаткові. Класифікація покарань за суб'єктом, до якого застосовується покарання: основні та спеціальні покарання. Класифікація покарань за можливістю визначення строку покарання: строкові

та безстрокові покарання. Наслідки ухилення від покарання, призначеного вироком суду.

Тема 9.2. Злочини проти основ національної безпеки.

Зміст теми: Поняття, загальна характеристика, класифікація злочинів проти основ національної безпеки. Види кримінально протиправних посягань проти основ національної безпеки. Злочини проти основ національної безпеки у політичній сфері. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109 КК). Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК). Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України (Стаття 110-2). Посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК). Злочини проти основ національної безпеки у інформаційній, економічній, науково-технологічній і воєнній сферах. Державна зрада (ст. 111). Шпигунство(ст. 114). Злочини проти основ національної безпеки в економічній, екологічній і воєнній сферах. Диверсія. Відмінність від терористичного акту. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань (ст. 114-1).

Тема 9.3. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи.

Зміст теми: Поняття, загальна характеристика, класифікація кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я людини. Поняття вбивства і його види: умисне вбивство та вбивство через необережність. Умисне вбивство та його види. Умисне вбивство за обтяжуючих обставин. Вбивство двох або більше осіб. Єдність умислу на вбивство двох або більше осіб як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони. Вбивство малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності. Вбивство заручника. Поняття заручника. Вбивство, вчинене з особливою жорстокістю. Поняття особливої жорстокості. Вбивство, вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб. Відмежування цього виду вбивства від терористичного акту. Вбивство з корисливих мотивів. Поняття корисливих мотивів. Вбивство з хуліганських мотивів. Поняття хуліганських мотивів. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти здоров'я.

Здоров'я як основний безпосередній об'єкт цих кримінальних правопорушень. Поняття і види тілесних ушкоджень. Правила судово- медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. Кримінальні правопорушення, що ставлять у небезпеку життя та здоров'я особи. Інші кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я людини.

Тема 9.4. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи.

Зміст теми: Поняття, загальна характеристика, класифікація кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи. Види протиправних посягань проти волі, честі та гідності особи. Загальна характеристика складів кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності, особи. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146 КК України). Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки цього кримінального правопорушення. Насильницьке зникнення (ст. 146-1 КК України). Поняття представника держави та представника іноземної держави. Захоплення заручників (ст. 147 КК України). Відмежування від позбавлення волі або викрадення людини. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки цього кримінального правопорушення. Підміна дитини (ст. 148 КК України). Відмежування від викрадення людини. Торгівля людьми (ст. 149 КК України). Форми торгівлі людьми. Кваліфікуючі ознаки торгівлі людьми. Особливо кваліфікуючі ознаки торгівлі людьми. Експлуатація дітей (ст. 150 КК України). Кваліфікуючі ознаки експлуатації дітей. Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (ст. 150-1 КК України). Кваліфікуючі ознаки. Незаконне поміщення в психіатричний заклад (ст. 151 КК України). Кваліфікуючі ознаки. Примушування до шлюбу (ст. 151-2 КК України).

Тема 9.5. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.

Зміст теми: Поняття, загальна характеристика, класифікація кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності особи. Види протиправних посягань проти статевої свободи та статевої недоторканності особи. Характеристика окремих складів кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності особи. Зґвалтування (ст. 152 КК України). Об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Особливості суб'єкта кримінального правопорушення. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки зґвалтування. Сексуальне насильство (ст. 153 КК України). Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки цього кримінального правопорушення. Відмежування сексуального насильства від зґвалтування. Примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154 КК України). Суб'єкт кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки цього кримінального правопорушення. Відмежування примушування до вступу в статевий зв'язок від зґвалтування. Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку (ст. 155 КК України). Кваліфікуючі ознаки цього кримінального правопорушення. Відмежування його від зґвалтування та сексуального насильства. Розбещення неповнолітніх (ст. 156 КК України). Кваліфікуючі ознаки цього кримінального правопорушення. Домагання дитини для сексуальних цілей (ст. 156-1 КК України). Кваліфікуючі ознаки цього кримінального правопорушення. Поняття «зустрічі» та «дитячої порнографії».

Тема 9.6. Кримінальні правопорушення проти власності.

Зміст теми: Поняття, загальна характеристика, класифікація кримінальних правопорушень проти власності. Види кримінально протиправних посягань проти власності. Характеристика окремих складів злочинів проти власності. Загальна характеристика та види кримінальних правопорушень проти власності. Корисливі та некорисливі кримінальні правопорушення проти власності. Корисливі кримінальні

правопорушення проти власності: викрадення чужого майна та кримінальні правопорушення без ознак викрадення. Поняття викрадення чужого майна та його ознаки. Предмет викрадення: його фізична, соціальна, економічна та юридична ознаки. Форми викрадення в залежності від способу вилучення чужого майна. Види викрадення в залежності від вартості викраденого майна. Визначення вартості викраденого. Значення поділу викрадення на форми та види. Корисливий мотив як обов'язкова ознака викрадення. Суб'єкт викрадення. Корисливі кримінальні правопорушення проти власності без ознак викрадення. Некорисливі кримінальні правопорушення проти власності.

Тема 9.7. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки.

Зміст теми: Поняття, загальна характеристика, класифікація кримінальних правопорушень проти громадської безпеки. Види кримінально протиправних посягань проти громадської безпеки. Кримінальні правопорушення, пов'язані зі створенням та діяльністю злочинних об'єднань. Кримінальні правопорушення терористичної спрямованості. Кримінальні правопорушення проти порядку обігу небезпечних предметів і речовин. Кримінальні правопорушення проти правил, що забезпечують громадську безпеку. Кримінальні правопорушення, пов'язані з порушенням вимог пожежної безпеки.

Тема 9.8. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності.

Зміст теми: Поняття, загальна характеристика, класифікація кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності. Види кримінально протиправних посягань проти громадської безпеки, громадського порядку та моральності. Характеристика окремих складів кримінальних правопорушень проти громадської безпеки, громадського порядку та моральності.

Тема 9.9. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Зміст теми: Поняття, загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Поняття службової особи. Види кримінально протиправних посягань у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Характеристика окремих складів. Окремі види кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Кримінальні правопорушення проти правомірної діяльності державних установ і недержавних формувань незалежно від форм власності й видів діяльності, що вчинюються службовими особами з використанням ними своїх обов'язків (ст.ст. 364-367 КК України). Кримінальні правопорушення проти авторитету державного апарату, апарату підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності й пов'язані з ними (кримінальні правопорушення пов'язані з неправомірною вигодою). Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України). Поняття та ознаки неправомірної вигоди. Незаконне збагачення (ст. 368-2 КК України). Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 368-3 КК України). Підкуп особи, яка надає публічні послуги (ст. 368-4 КК України). Незаконне збагачення (ст. 368-5 КК України). Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України). Зловживання впливом (ст. 369-2 КК України). Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань (ст. 369-3 КК України). Провокація підкупу (ст. 370 КК України).

Змістовний модуль 10. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Обсяг аудиторного навантаження: лекція (денна/заочна) 10/1 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Самостійна робота (денна/заочна): 10/22 год: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Тема 10.1. Збирання, перевірка та оцінка доказів.

Зміст теми: Поняття, значення та властивості доказів. Належність доказу. Допустимість доказів. Достовірність доказів. Достатність доказів. Класифікація доказів та її значення в кримінальному процесі. Поняття і зміст процесу доказування. Збирання доказів, перевірка доказів, оцінка доказів. Способи збирання доказів у кримінальному процесі. Суб'єкти доказування в кримінальному провадженні. Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Предмет доказування. Процесуальні джерела доказів у кримінальному процесі. Показання. особливості їх перевірки та оцінки. Документом як джерелом доказів. Висновок експерта як процесуальне джерело доказу. Речові докази: поняття та порядок зберігання.

Тема 10.2. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Зміст теми: Поняття та система заходів забезпечення кримінального провадження. загальні правила їх застосування. Виклик слідчим або прокурором, судовий виклик. Підстави та порядок здійснення приводу. Накладення грошового стягнення. Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом. Відсторонення від посади. Тимчасовий доступ до речей і документів. Тимчасове вилучення майна. Арешт майна. Застосування запобіжних заходів. Поняття та система запобіжних заходів. Мета і підстави застосування запобіжних заходів. обставини, що враховуються під час обрання запобіжного заходу. Загальний порядок застосування запобіжних заходів. Підстави і процесуальний порядок зміни та припинення дії запобіжного заходу. Особисте зобов'язання. Особиста порука. Застава. Домашній арешт. Тримання під вартою. Строки тримання під вартою. Затримання на підставі ухвали слідчого судді або суду про дозвіл на затримання з метою приводу. Затримання особи без ухвали слідчого судді або суду.

Тема 10.3. Досудове розслідування у кримінальному процесі.

Зміст теми: Поняття, сутність та завдання досудового розслідування. Форми досудового розслідування. Поняття та система загальних положень досудового розслідування. Початок досудового розслідування. Підслідність кримінальних правопорушень. Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування. Строки досудового розслідування, порядок їх продовження. Поняття слідчих (розшукових) дій та їх система. Вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій. Поняття та процесуальний порядок проведення допиту. Одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб. Пред'явлення для впізнання: поняття, види та процесуальний порядок проведення. Проникнення до житла чи іншого володіння особи. Мета та процесуальний порядок проведення обшук. Поняття, види та процесуальний порядок проведення огляду. Процесуальний порядок проведення слідчого експерименту. Підстави та процесуальний порядок освідування особи.

Проведення експертизи. випадки обов'язкового проведення експертизи. Поняття, система, підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Загальний порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій. фіксація перебігу та результатів. Поняття та значення повідомлення про підозру. Випадки повідомлення про підозру. Зміст письмового повідомлення про підозру. Процесуальний порядок повідомлення про підозру. зміна повідомлення про підозру. Поняття, підстави, процесуальний порядок зупинення досудового розслідування. Форми закінчення досудового розслідування. Підстави та процесуальний порядок закриття кримінального провадження. Підстави та процесуальний порядок звільнення особи від кримінальної відповідальності. звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів. медичного або виховного характеру. Відкриття матеріалів іншої сторони. Поняття, значення та зміст обвинувального акта. додатки до обвинувального акта. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого, дізнавача або прокурора під час досудового розслідування. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування. Оскарження слідчим і дізнавачем рішень, дій чи бездіяльності прокурора.

Тема 10.4. Судове провадження у кримінальному процесі.

Лекція 1/ год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Самостійна робота: 6/6 год: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Зміст теми: Поняття та види підсудності у кримінальному провадженні. Поняття та значення стадії підготовчого провадження. Рішення стадії підготовчого провадження. Поняття, суть і значення стадії судового розгляду. Загальні положення судового розгляду. Процедура судового розгляду. Судові рішення. види вироків. Структура та зміст вироку. Провадження в суді апеляційної інстанції. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку. Порядок апеляційного оскарження. Провадження в суді касаційної інстанції. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Нововиявлені та виключні обставини. Стадія виконання судових рішень.

Тема 10.5. Міжнародна правова допомога у кримінальному провадженні.

Зміст теми: Поняття міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Правова основа міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Суб'єкти міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Форми міжнародного співробітництва. Міжнародна правова допомога під час проведення процесуальних дій. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція). Кримінальне провадження в порядку перейняття. Визнання та виконання вироків судів іноземних держав. Передача засуджених осіб. Міжнародна правова допомога під час проведення процесуальних дій.

Тема 10.6. Видача осіб, які вчинили правопорушення (екстрадиція).

Зміст теми: Поняття видачі осіб, які вчинили правопорушення (екстрадиція). Правова основа видачі осіб, які вчинили правопорушення (екстрадиція). Етапи здійснення видачі осіб, які вчинили правопорушення (екстрадиція). Права особи, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію) в іноземну державу.

Змістовний модуль 11. МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, ВКЛЮЧАЮЧИ МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ

Обсяг аудиторного навантаження: лекція (денна/заочна) 12/1 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Самостійна робота (денна/заочна): 14/24 год: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Тема 11.1. Умови застосування норм міжнародного гуманітарного права. Кваліфікація збройного конфлікту на території України відповідно до законодавства України.

Зміст теми: Збройний конфлікт як єдина підстава застосування норм міжнародного гуманітарного права. Критерії відмінності збройного конфлікту від внутрішніх заворушень та безладів. Риси збройного конфлікту. Види збройних конфліктів. Міжнародний збройний конфлікт. Неміжнародний збройний конфлікт.

Відповідність збройного конфлікту на території України до положень норм міжнародного гуманітарного права. Кваліфікація збройного конфлікту у Заяві Верховної Ради України "Про відсіч збройній агресії Російської Федерації та подолання її наслідків" від 21.04.2015.

Тема 11.2. Статус комбатантів, інших учасників збройного конфлікту та цивільних осіб у міжнародному гуманітарному праві.

Зміст теми: Правовий статус комбатанта відповідно до міжнародного гуманітарного права. Умови визнання міжнародним гуманітарним правом жителів неокупованих територій комбатантами. Умови визнання міжнародним гуманітарним правом членів ополчень та добровольчих загонів територій комбатантами. «Некомбатанти» та їх правовий статус відповідно до міжнародно-правових документів. Поняття «шпигуна» та «військового розвідника» за міжнародним гуманітарним правом. Найманець та його ознаки відповідно до положень міжнародного гуманітарного права. Цивільне населення, як об'єкт міжнародного гуманітарного права. Співвідношення понять «цивільна особа» та «цивільне населення». Права цивільного населення під час збройного конфлікту.

Тема 11.3. Міжнародна відповідальність за порушення міжнародного гуманітарного права.

Зміст теми:

Принципи відповідальності у міжнародному кримінальному праві. Підстави відповідальності у міжнародному кримінальному праві. Суб'єкти відповідальності у міжнародному кримінальному праві. Міжнародна кримінально-правова відповідальність за міжнародні злочини міжнародних організацій. Індивідуальна кримінальна відповідальність в міжнародному праві. Покарання в міжнародному кримінальному праві: поняття, види, особливості призначення. Обставини, які виключають кримінальну відповідальність за міжнародним кримінальним правом.

Поняття міжнародного злочину. Класифікація міжнародних злочинів. Злочин геноциду. Злочин проти людяності. Воєнні злочини. Агресивне вторгнення рф в Україну у світлі міжнародного кримінального права. Злочин агресії – проблеми визначення поняття і правового механізму боротьби з ним. Особливий суб'єктний

склад. Роль Ради Безпеки ООН у вирішенні питання про наявність агресії. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду стосовно злочину агресії. Умови застосування норм міжнародного гуманітарного права. Міжнародна відповідальність за порушення міжнародного гуманітарного права. Імплементация норм гуманітарного права в законодавстві України.

Тема 11.4. Застосування положень Кримінального кодексу України за порушення законів та звичаїв війни.

Зміст теми: Поняття, загальна характеристика, класифікація кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Кримінально-правова характеристика воєнних злочинів (ст. 438 КК України). Кваліфікуючі ознаки воєнних злочинів. Кримінально-правова характеристика екоциду (ст. 441 КК України). Кримінально-правова характеристика геноциду (ст. 442 КК України). Кваліфікуючі ознаки геноциду. Кримінально-правова характеристика умисного вчинення в межах широкомасштабного або систематичного нападу на цивільне населення (ч. 1 ст. 442-1 КК України). Кримінально-правова характеристика умисного вчинення в межах широкомасштабного або систематичного нападу на цивільне населення злочину апартеїду, винищення, вбивств (ч. 2 ст. 442-1 КК України). Кримінально-правова характеристика найманства (ст. 447 КК України). Кваліфікуючі ознаки найманства.

Тема 11.5. Універсальна юрисдикція держав щодо міжнародних злочинів у міжнародному праві. Юрисдикція України щодо міжнародних злочинів.

Зміст теми: Юрисдикція в міжнародному праві. Поняття кримінальної юрисдикції у міжнародному кримінальному праві. Принципи кримінальної юрисдикції: територіальний, активний персональний, пасивний персональний, захисний, універсальності. Види кримінальної юрисдикції: предметна, просторова, темпоральна, персональна. Національна кримінальна юрисдикція щодо міжнародних злочинів.

Тема 11.6. Юрисдикція та процесуальні аспекти діяльності Міжнародного кримінального суду.

Зміст теми: Юрисдикція сучасних міжнародних кримінальних судів і трибуналів. Передумови прийняття та правова природа Статуту Міжнародного кримінального суду. Юрисдикція постійного Міжнародного кримінального суду, заснованого відповідно до Римського статуту. Імплементация Римського статуту Міжнародного кримінального суду в національне законодавство – досвід зарубіжних держав та України. Конституційно-правові засади імплементации римського статуту міжнародного кримінального суду. Теоретичні і методологічні засади проведення гармонізації законодавства України про кримінальну відповідальність та Статуту Міжнародного кримінального суду. Окремі питання загальної частини кримінального права у процесі гармонізації законодавства України про кримінальну відповідальність зі Статутом Міжнародного кримінального суду. Проблеми гармонізації законодавства України про кримінальну відповідальність зі Статутом Міжнародного кримінального суду щодо окремих злочинів. Європейський досвід імплементации Римського статуту Міжнародного кримінального суду у національні законодавства. Процесуальні аспекти діяльності Міжнародного кримінального суду.

Тема 11.7. Зобов'язання України щодо відповідальності за міжнародні злочини.

Зміст теми: Поняття злочину в міжнародному кримінальному праві. Формальні параметри і види міжнародних злочинів. Ознаки злочину за міжнародним кримінальним правом. Склад злочину як підстава міжнародної кримінальної відповідальності. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки злочину за міжнародним кримінальним правом. Стадії злочину у міжнародному кримінальному праві. Інститут співучасті у міжнародному кримінальному праві. Покарання в міжнародному кримінальному праві: поняття, види, особливості призначення.

Тема 11.8. Зобов'язання України щодо відповідальності за конвенційні злочини.

Зміст теми: Конвенційні злочини, або злочини міжнародного характеру, передбачені міжнародними договорами і відносяться до діянь з універсальною юрисдикцією. Кожна держава - учасниця відповідного міжнародного документа згідно з принципом міжнародного кримінального права про те, що визначення злочину, визнаного таким міжнародним кримінальним правом, та юридичних заперечень входить до сфери внутрішнього законодавства держави, встановлює кримінальну відповідальність за такий злочин з урахуванням особливостей своєї правової системи. Конвенційні злочини хоч здатні заподіювати шкоду нормальним відносинам між державами, але, на відміну від міжнародних злочинів, безпосередніми об'єктами мають не загальнолюдські цінності, а суспільні відносини, які традиційно захищаються нормами національного права (у сфері забезпечення прав людини, власності, громадської безпеки, економічної діяльності, здоров'я населення тощо), важливість спільної охорони яких і необхідність співробітництва з цього приводу визнано міжнародним співтовариством на регіональному або глобальному рівнях. У кримінальному праві України до конвенційних злочинів належать низка злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, катування, торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини, захоплення заручників, фальшивомонетництво, легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, корупційні злочини, піратство, окремі злочини проти довкілля та деякі інші кримінальні правопорушення.

Змістовний модуль 12. ЗАГАЛЬНІ ЕТИЧНІ ВИМОГИ ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ

Обсяг аудиторного навантаження: лекція (денна/заочна) 12/1 год: очна-відео-он-лайн лекція: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (презентація теми лекції, ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

Самостійна робота (денна/заочна): 12/22 год: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Он-лайн консультація. Робота в форумі.

Тема 12.1. Незалежність, безсторонність та добросовісність.

Зміст теми: Поняття незалежності юриста, важливість збереження незалежності від тиску державних органів, клієнтів чи сторонніх впливів. Юридична незалежність як запорука захисту прав людини та забезпечення справедливого правосуддя. Роль безсторонності в ухваленні рішень та веденні справ. Як адвокати, судді та інші юристи мають залишатися нейтральними і неупередженими у своїх діях. Питання етичної відповідальності та високих моральних стандартів у професійній діяльності. Поняття добросовісності як невід'ємної складової довіри до юридичної професії.

Тема 12.2. Об'єктивність і недопущення конфлікту інтересів, вимоги щодо несумісності.

Зміст теми: Важливість неупередженості у роботі юриста. Як зберігати об'єктивність при аналізі фактів, наданні правової допомоги та ухваленні рішень, не піддаючись особистим чи зовнішнім впливам. Поняття конфлікту інтересів у юридичній практиці. Юридичні ситуації, де особисті, фінансові чи професійні інтереси юриста можуть вплинути на його неупередженість. Способи ідентифікації та уникнення таких конфліктів. Огляд законодавчих вимог щодо несумісності певних посад і ролей у юридичній діяльності. Як несумісність впливає на етичні стандарти та професійну репутацію юриста.

Тема 12.3. Відданість верховенству права та правам людини.

Зміст теми: Принципи верховенства права, які мають бути центральними в юридичній діяльності. Обговорення важливості справедливого та неупередженого застосування закону, незалежності судової влади та правової рівності всіх суб'єктів. Як юристи повинні сприяти дотриманню цих принципів у своїй практиці. Роль юристів у захисті основних прав і свобод людини. Як міжнародні та національні правові інструменти, такі як Європейська конвенція з прав людини, впливають на правову практику. Обов'язки юристів у захисті прав людини в умовах конфліктів інтересів чи політичного тиску. Як юристи повинні підтримувати етичні стандарти, навіть у складних правових чи політичних ситуаціях, де можуть виникати загрози для верховенства права чи прав людини.

Тема 12.4. Конфіденційність та збереження професійної таємниці.

Зміст теми: Принцип конфіденційності як основа відносин між юристом і клієнтом. Важливість захисту інформації, яку клієнти надають юристам під час правової консультації, та правові обов'язки щодо її нерозголошення. Поняття професійної таємниці в юридичній практиці. Вимоги законодавства України щодо захисту інформації, отриманої під час надання правової допомоги, та відповідальність за її розголошення. Винятки з правил конфіденційності, коли юрист зобов'язаний розкрити інформацію (наприклад, за рішенням суду чи у випадках загрози громадському інтересу). Як юристи мають дотримуватися етичних стандартів збереження конфіденційності, навіть у складних ситуаціях, наприклад, під тиском третіх осіб або органів влади.

Тема 12.5. Етичні засади взаємовідносин між правниками. Реагування на неетичну поведінку колег.

Зміст теми: Основні принципи взаємоповаги, чесності та професійної етики в комунікації та співпраці між юристами. Як юристи повинні будувати свої стосунки з колегами, дотримуючись норм професійної поведінки, незалежно від обставин, зокрема в умовах конкуренції або судових спорів. Важливість відповідального ставлення до випадків неетичної поведінки серед правників. Як належно реагувати на ситуації, коли колеги порушують професійну етику або законодавство. Обов'язок юриста повідомляти про такі випадки компетентним органам (адвокатській раді, суду тощо). Огляд процедур і механізмів притягнення правників до відповідальності за неетичну поведінку. Роль дисциплінарних комісій та етичних комітетів у контролі за дотриманням етичних стандартів в юридичній професії.

Тема 12.6. Дотримання високих етичних стандартів на робочому місці і поза ним, оф-лайн та онлайн.

Зміст теми: Важливість дотримання етичних норм у стосунках з колегами, клієнтами та іншими учасниками правової системи. Як юристам слід поводитися в умовах професійної діяльності, зокрема, уникати проявів дискримінації, корупції та неетичних дій на робочому місці. Вплив особистої поведінки юристів на їхню професійну репутацію. Важливість дотримання етичних норм у повсякденному житті, зокрема в публічних місцях, у комунікації з третіми особами, що може вплинути на професійний імідж юриста. Як професійні стандарти повинні дотримуватися юристами у цифровому середовищі. Правила етичної поведінки під час онлайн-комунікації, використання соціальних мереж, оприлюднення інформації та електронних комунікацій з клієнтами і колегами.

Тема 12.7. Дисциплінарна відповідальність правника за порушення етичних стандартів.

Зміст теми: Огляд основних принципів дисциплінарної відповідальності юристів за порушення професійної етики. Які дії чи бездіяльність можуть вважатися порушенням етичних стандартів і призвести до дисциплінарних санкцій. Опис механізмів та процедур, за допомогою яких юристів притягують до дисциплінарної відповідальності. Огляд процесу подання скарги на дії правника, розгляд справ дисциплінарними органами, роль адвокатських рад та інших інституцій. Огляд санкцій, які можуть бути накладені на юристів за порушення етичних стандартів: попередження, штрафи, тимчасове зупинення права на здійснення професійної діяльності або виключення з професії. Як ці санкції впливають на репутацію та кар'єру правника. Приклади застосування дисциплінарної відповідальності в Україні та за кордоном. Порівняння національних та міжнародних підходів до питань етичних порушень у юридичній сфері.

Модульний контроль 2

4. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачено.

Реферати, аналітичні огляди та інше – це індивідуальні завдання, які сприяють розширенню та поглибленню теоретичних знань з окремих тем навчальної дисципліни, формують навички самостійної роботи з навчальною та науковою літературою, кримінальним законодавством, судовою практикою.

5. Методи навчання

Проведення аудиторних лекцій, практичних занять, індивідуальні консультації (при необхідності), самостійна робота студентів за матеріалами, опублікованими кафедрою (методичні посібники), проведення олімпіад, словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.), наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

6. Методи контролю

Під час вивчення дисципліни застосовується поточний, модульний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня навчальних досягнень під час семінарських, практичних занять та якості виконання самостійної роботи та передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожного окремого модуля навчальної дисципліни.

Поточний контроль – проведення семінарських занять, відпрацювання академічних заборгованостей.

Поточний контроль під час проведення семінарських занять передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожного окремого навчального (змістового) модуля навчальної дисципліни та їх корекцію. Прозорість оцінювання рівня знань студентів забезпечується чіткими критеріями.

Модульний контроль – визначає якість виконаної студентом навчальної роботи з певного навчального (змістового) модуля та оцінюється за сукупними підсумками поточної успішності, включаючи виконану індивідуальну, самостійну та модульну контрольну роботу.

Підсумковий контроль – виставляється як сума балів з усіх модулів навчальної дисципліни та обраховується, як правило, як середнє арифметичне складових модулів.

7. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

7.1. Розподіл балів, які отримують здобувачі (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0...2	6	0...12
Опрацювання навчально-методичних матеріалів	0...1	3	0...3
Модульний контроль	0...35	1	0...35
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0...2	6	0...12
Опрацювання навчально-методичних матеріалів	0...1	3	0...3
Модульний контроль	0...35	1	0...35
Усього за семестр			0...100

Семестровий контроль (залік) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до заліку. Під час складання семестрового заліку здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

7.2. Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Відповідно до п. 3.2. Положення про рейтингове оцінювання досягнень студентів у Національному аерокосмічному університеті ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» студенту можуть призначатися бали за інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, які нараховуються та можуть бути враховані у загальній оцінці за семестр. Бали зокрема можуть призначатися за такі активності, пов'язані з навчальною дисципліною, як:

- участь у науковому комунікативному заході (конференції, семінарі, круглому столі тощо) із написанням тез наукової доповіді за предметом навчальної дисципліни (20 балів);

- участь у другому турі Всеукраїнської олімпіади відповідного напрямку (20 балів);
- участь (прослуховування) не менше у 5 вебінарах, пов'язаних з навчальною дисципліною (3-15 балів);
- участь у тренінгу, пов'язаному з навчальною дисципліною (15 балів);
- проходження он-лайн курсу, пов'язаного з навчальною дисципліною (20 балів);
- участь та отриманні рейтингового місця у тематично пов'язаному із предметом навчальної дисципліни студентському конкурсі (30 балів);
- розробка та створення дидактичного матеріалу за тематикою предмету навчальної дисципліни (15 балів) (підтвердження - дидактичний матеріал);
- проведення право освітнього заходу із учнями шкіл та інших навчальних закладів за тематикою навчальної дисципліни (20 балів);
- написання реферату (5 балів);
- участь у не менше 2-х заходах, що проводяться студентськими професійними об'єднаннями за спеціальністю (5-15 балів);
- інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, за попереднім погодженням із науково-педагогічним працівником, який викладає навчальну дисципліну.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

8. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Дотримання вимог академічної доброчесності студентами під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни студенти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених «Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>). Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними

дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброочесності. Виявлення ознак академічної недоброочесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагиату чи обману. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагиат, есе – 70 %

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються «Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenty/kodeks-etichnoi-povedinki/>).

9. Методичне забезпечення

1. Mentor: <https://mentor.khai.edu/course/>

10. Рекомендована література

Основні нормативні акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: підписана від імені України 11.12.2003 р.; ратифікована 18.10.2006 р.; набрала чинності для України 01.01.2010 р. Офіційний вісник України. 2010. № 10. Ст. 506.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_UKR.pdf.

4. Рекомендація Rec (2004)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про роль Європейської конвенції з прав людини в університетській освіті та професійній підготовці. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_573.

5. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III). Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

6. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2148-08>.

7. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією: підписана від імені України 27.01.1999 р.; ратифікована 18.10.2006 р., набрала чинності для України 01.03.2010 р. Офіційний вісник України. 2010. № 15. Ст. 717.

8. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (Дата звернення 10.02.2018 р.).

9. Додатковий протокол Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II), від 8 червня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text

10. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III), від 8 грудня 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g74#Text
11. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_331#Text
12. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими 1949р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text
13. Кишинівська конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 2002 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_619#Text
14. Конвенція про боротьбу із захопленням заручників 1979 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_087#Text
15. Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден 1970 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_167#Text
16. Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації 1971 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_165#Text
17. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_162#Text
18. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#Text
19. Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 1954 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_157#Text
20. Конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
21. Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії зі складу збройних сил на морі 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text
22. Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text
23. Конвенція про правопорушення та деякі інші дії, вчинені на борту повітряного судна 1963 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_244#Text
24. Конвенція про припинення злочину апартеїду та покарання за нього 1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_149#Text
25. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують людську гідність, видів поводження і покарання 1984 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text
26. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text
27. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_712#Text
28. Міжнародна конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d68#Text
29. Міжнародна конвенція ООН про боротьбу з бомбовим тероризмом 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_374#Text
30. Міжнародна конвенція ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518#Text
31. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text

32. Протокол про боротьбу з незаконними актами насильства в аеропортах, що обслуговують міжнародну цивільну авіацію, який доповнює Конвенцію про боротьбу з незаконними актами, що спрямовані проти безпеки цивільної авіації, прийняту в Монреалі 23 вересня 1971 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_269#Text

33. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_791#Text

34. Протокол проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітря, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_790#Text

35. Статут Міжнародного військового трибуналу для Далекого Сходу 1946 р. URL: <https://docs.cntd.ru/document/902053853>

36. Статут Міжнародного військового трибуналу для суду та покарання головних військових злочинців європейських країн осі 1945 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_201#Text

37. Статут Міжнародного кримінального трибуналу щодо колишньої Югославії 1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/995_711#Text

38. Статут Міжнародного кримінального трибуналу щодо Руанди 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d65#Text

39. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Про визначення агресії» 1974 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-74#Text

40. Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

Підзаконні акти:

1. Про введення воєнного стану в Україні. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 06.05.2015 р. «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26.05.2015

3. A/CONF.6/1. Доповідь Першого конгресу ООН із запобігання злочинності й поводженню з правопорушниками (Женева, 22 серп. – 3 вер. 1955 р.). URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC>.

4.3 A/CONF.26/7. Доповідь Третього конгресу ООН із запобігання злочинності й поводженню з правопорушниками (Стокгольм, 9–18 серп. 1965 р.). URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC>.

5. A/CONF.87/14/Rev.1. Доповідь Шостого конгресу ООН із запобігання злочинності й поводженню з правопорушниками (Каракас, 25 серп. – 5 вер. 1980 р.). URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC>.

6. A/CONF.144/28/Rev.1. Доповідь Восьмого конгресу ООН із запобігання злочинності й поводженню з правопорушниками (Гавана, 27 серп. – 7 вер. 1990 р.). URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC>.

7. A/CONF.203/18. Доповідь Одинадцятого Конгресу ООН із запобігання злочинності і кримінального правосуддя (Бангкок, 18–25 квіт. 2005 р.). URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC>.

8. АЖЕ8/65/230. Доповідь Дванадцятого Конгресу ООН із запобігання злочинності і кримінального правосуддя (Бразилія, 12–19 квітня 2010 року). URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC>.

9. ADO 15/33/688. Доповідь Тринадцятого Конгресу ООН із запобігання злочинності і кримінального правосуддя (Доха, 12–19 квітня 2015 року) URL: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC>

Основна:

1. Баулін Ю.В., В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник. Харків: Право, 2010. 456 с.
2. Баулін Ю.В., В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник. Харків: Право, 2010. 608 с.
3. Вереша Р. В. Суб'єктивні елементи підстави кримінальної відповідальності: Підручник. Київ: Атіка, 2006. 740 с.
4. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2016. Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В.Я. Тацій (голова), В.І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім.В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2017. 1064с.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О.М. Литвинова. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 536 с.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 9-те вид., переробл. і допов. К.: Юридична думка, 2012. 1316 с.
7. Велика українська кримінологічна енциклопедія. У 2 т. / редкол.: В. В. Сокурєнко (голова), О. М. Бандурка (співголова) та ін.; наук. ред. О. М. Литвинов. Харків : Факт, 2021. 853 с.

Підручник, навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали, монографії та інші наукові видання:

1. Міжнародне кримінальне право (співробітництво держав у протидії злочинності): підручник / В. А. Гринчак, І. В. Земан, І. І. Когутич, О. К. Марін. Харків: Право, 2019.
2. Зелінська Н. А. Теорія та практика міжнародного кримінального права : підручник: навч. посіб. Одеса : Фенікс, 2017. 582 с.
3. Фідря Ю.О. Європейські стандарти кримінального судочинства: Вежа-Друк, 2016. 42 с. URL: <https://www.law.eenu.edu.ua>
4. Піддубна, М. В. Імплементация норм міжнародного кримінального права про воєнні злочини в Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 - Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право / М. В. Піддубна ; наук. кер. М. М. Сенько ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, М-во освіти і науки України. - Електрон. текстові дані. Київ, 2020. 259 с. Режим доступу: http://idpnan.org.ua/files/2020/piddubna-m.v.-implementatsiya-norm-mijnarodnogo-kriminalnogo-prava-pro-voenni-zlochiny-u-kriminalniy-kodeks-ukrayini-_d_.docx
5. Cryer, R. An Introduction to International Criminal Law and ProcedureЕлектронний ресурс [Електронний ресурс] / R. Cryer, D. Robinson, S. Vasiliev. 4th Edition. Cambridge : Cambridge University Press, 2019. 575 p. Режим доступу: <https://www.cambridge.org/highereducation/books/an-introduction-to-international-criminal-law-and-procedure/7A2068BB50AE8386A5D8C689F140C37C#overview>
6. Гладкова Є.О. Стратегія й тактика протидії наркозлочинності в Україні: монографія. Харків: Діса плюс, 2019. 464 с.

7. Жаровська Г.П. Транснаціональна організована злочинність в Україні: феномен, детермінація, протидія: монографія. Чернівці: Чернівецьк. нац. ун-т, 2018. 568 с.
8. Зеленецький В.С., Ємельянов В.П., Настюк В.Я. та ін. Проблеми систематизації та комплексного розвитку антитерористичного законодавства України / За заг. ред. Зеленецького В.С., Ємельянова В.П.: Монографія. Харків: Право, 2008. 96 с.
9. Іващенко В.О. Торгівля жінками та дітьми (кримінологічні та кримінально-правові аспекти боротьби): Монографія. КИЇВ: Атіка, 2004. 112 с.
10. Ізетов А.Е. Втягнення у вчинення терористичного акту: кримінально-правове дослідження: Монографія. Харків: Право, 2010. 174 с.
11. Лукашевич С.Ю. Об'єкти запобігання злочинності та корупції// Теорія і практика правознавства: електронне наукометричне фахове видання Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Головний редактор д-р юрид. наук, проф. А. П.Гетьман. Випуск 2 (20) / 2021. С. 12. URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/244883>
12. Машлякевич Д.С. Литвинов О.М. Стратегії запобігання і протидії корупції в Україні: монографія / за загальною редакцією д-ра юрид. наук, проф. О. М. Литвинова. Харків: ТОВ «В деле», 2016. 260 с.
13. Мельник М.І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії): монографія. К.: Юридична думка, 2004. 400 с.
14. Миронова В.О. Проблеми кримінальної відповідальності за порушення законів та звичаїв війни: Монографія. Харків: Право, 2007. 152 с.
15. Наден О.В. Найманство як соціальне та кримінально-правове явище: сутність, новітні тенденції розвитку та проблеми протидії: Монографія. КИЇВ: Атіка, 2005. 264 с.
16. Наден О.В. Торгівля жінками як кримінально-правова та соціальна проблема сучасності: Монографія. КИЇВ: Атіка, 2004. 288 с.
17. Орлеан А.М. Кримінально-правова характеристика торгівлі людьми: Монографія. Харків: СІМ, 2005. 180 с.
18. Протидія інформаційному тероризму та його фінансуванню в сучасних умовах: монографія / В.В. Крутов, М.П. Стрельбицький, О.А. Шевченко; ред.: В.В. Крутов; Нац. акад. прав. наук України. Київ. Ужгород: Вид-во НАПрНУ: ІВА, 2014. 309 с.
19. Семикін М.В. Створення терористичної групи чи терористичної організації: кримінально-правове дослідження: Монографія / За заг. ред. проф. В.П. Ємельянова. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. 145 с.
20. Спіцина Г. О., Філіпенко Н. Є. Терористична діяльність: кримінально-правова політика протидії // Кримінально-правові та кримінологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 25-річчя ХНУВС (18 квіт. 2019 р., м. Харків) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Кримінол. асоц. України. Харків : ХНУВС, 2019. С. 188-191.
21. Філіпенко Н. Є. Кримінологічна діяльність судово-експертних установ України : монографія. Харків : Коллегіум, 2020. 392 с.
22. Хавронюк М.І. Історія кримінального права європейських країн: Монографія. КИЇВ: Істина, 2006. 192 с.
23. Хавронюк М.І. Кримінальне законодавство України та інших держав Континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: Монографія. К. Юрисконсульт, 2006. 1048 с.
24. Хавронюк М.І. Сучасне загальноєвропейське кримінальне законодавство: проблеми гармонізації: Монографія. КИЇВ: Істина, 2005. 264 с.

25. Харитонов С.О. Кримінальна відповідальність за військові злочини за кримінальним правом України: монографія. Харків: Право, 2018. 328 с.
26. Шаблистий В. В. Безпековий вимір кримінального права України: людиноцентристське дослідження: монографія. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ: Ліра ЛТД, 2015. 420 с.
27. Шакун В.І. Суспільство і злочинність: Монографія. КИЇВ:Атіка, 2003.784 с.
28. Шинкаренко І.Р. Основи боротьби з тероризмом: навч. посіб. для вищих навчальних закладів МВС України / Шинкаренко І.Р., Ханькевич А.М., Никифорчук Д.Й. та ін. МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2011. 403 с.
29. Mykola Nechyporuk, Oleksandr Kliuiev, Aleksandar Ivanović, Nataliia Filipenko (2021) Development Strategy of International Cooperation of Forensic Science Institutions of Ukraine with Foreign Experts in Prevention of Terrorist Attacks on Aerospace Industry and Critical Infrastructure. Integrated Computer Technologies in Mechanical Engineering – 2021. Synergetic Engineering Pp. 825848. Presents the proceedings of the ICTM'21 Conference held in Kharkov, Ukraine, at November 28–29, 2021. ISBN: 978-3-030-94259-5 (eBook). URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-94259-5_64
30. Vladislav Fedorenko, Natalia Filipenko, Inesa Shumilo, Volodymyr Nesterovych, Svitlana Nischymna, (2021) Entrepreneurial activity of the IT sector in the conditions of the COVID-19 pandemic and in the post-quarantine period. Entrepreneurship and Sustainability Issues, VSI Entrepreneurship and Sustainability Center, vol. 8(4), pages 697-712, June. Handle: RePEc:ssi:jouesi:v:8:y:2021:i:4:p:697-712DOI: 10.9770/jesi.2021.8.4(43) (Wed of Science).
31. Natalia Filipenko, Serhii Lukashevych, Serhii Danets. The heuristic potential of the synergistic paradigm in law and criminology. Archives of Criminology and Forensic Sciences: Scientific Journal. Kharkiv: NSC «Hon. Prof. M.S. Bokarius FSI» № 1 (7) 2023. 212 p. illustrated. P. 107-121. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.7.2023.09>
32. Nechyporuk, M., Pavlikov, V., Ivanović, A., Filipenko, N. (2021) Forensic Science Possibilities Within The Framework Of Criminal Proceedings While Aviation Accidents (Review Article). Archives of Criminology and Forensic Sciences. 1(3). 56-66. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.3.2021.05>
33. Mykola Nechyporuk, Volodymyr Pavlikov, Nataliia Filipenko, Hanna Spitsyna, Ihor Shynkarenko. Cyberterrorism Attacks on Critical Infrastructure and Aviation: Criminal and Legal Policy of Countering. Conference on Integrated Computer Technologies in Mechanical Engineering–Synergetic Engineering ICTM 2020: Integrated Computer Technologies in Mechanical Engineering. 2020 pp 206- 217(Indexed by SCOPUS, INSPEC, WTI Frankfurt eG, zbMATH, SCImago More information about this series at. URL: <http://www.springer.com/series/15179>, <https://doi.org/10.1007/978-3-030-66717-7>.

11. Інформаційні ресурси

- Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
- Верховний Суд <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>
- Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
- Міністерство юстиції України <http://www.minjust.gov.ua/>
- Єдиний державний реєстр судових рішень України www.reyestr.court.gov.ua/

- Європейський суд з прав людини <http://www.echr.coe.int>
- Міжнародний кримінальний суд <http://www.icc-cpi.int>
- Організація Об'єднаних Націй <https://www.un.org/en/>
- Організація Об'єднаних Націй в Україні <https://www.unhcr.org/ua>
- Рада Безпеки ООН <https://www.un.org/securitycouncil/>
- Верховна Рада України. <https://www.rada.gov.ua>
- Президент України. <https://www.president.gov.ua>
- Верховний Суд України. <https://supreme.court.gov.ua>
- Офіс Генерального прокурора України. <https://www.gp.gov.ua>
- Національна академія правових наук України. <http://www.apnu.kharkiv.org/>
- Конституційний Суд України. <https://ccu.gov.ua/>.
- Міністерство внутрішніх справ України. <https://mvs.gov.ua/>
- Міністерства Юстиції України www.gdo.kiev.ua
- Єдиний державний реєстр судових рішень. <https://reyestr.court.gov.ua/>
- Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.

<http://www.nbu.gov.ua/>

- Бібліотечно-бібліографічні ресурси Верховної Ради України. <http://lib.rada.gov.ua/static/about/welcome.html>

- Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. <https://nlu.org.ua>

- Науково-технічна бібліотека Національного аерокосмічного університету ім. М.Є Жуковського (ХАІ). <https://www/library.khai.edu/>